

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра фінансового менеджменту та фондового ринку

Допущено до захисту
Завідувач кафедри
Гончаренко О.М.
“ ” _____ 2016р.

**ВИПУСКНА РОБОТА
на здобуття освітнього ступеня бакалавра**

зі спеціальності 6.03050801 «Фінанси та кредит»
за темою:

«Фінансові ресурси страхової компанії»

Виконавець

студент фінансово-економічного факультету

Кузнєцова Валерія Юріївна

(прізвище, ім'я, по батькові) /підпис/

Науковий керівник

ст. викладач

(науковий ступінь, вчене звання)

Сташкевич Н.М.

(прізвище, ім'я, по батькові) /підпис/

Одеса 2016

АНОТАЦІЯ

випускної роботи на здобуття освітнього ступеня бакалавра

Кузнєцова Валерія Юріївна

(прізвище, ім'я, по батькові)

«Фінансові ресурси страхової компанії»

(назва випускної роботи)

Одеський національний економічний університет

м. Одеса, 2016 рік

Випускна робота складається з трьох розділів.

У роботі розглядаються теоретичні основи управління фінансовими ресурсами страхової компанії. Діагностується стан формування та використання фінансових ресурсів ПрАТ «СК «Іллічівське». Пропонуються шляхи вдосконалення управління фінансовими ресурсами страхової компанії.

Ключові слова: страхування, страхова компанія, страхові резерви, страховик, фінансові ресурси.

ANNOTATION

the final work on the education of bachelor's degree

Kuznietsova Valeriia

(Full Name)

The financial resources of the insurance company

(name of Bachelor's work)

Odessa National University of Economics

c. Odessa, 2016

The final work on the education of bachelor's degree consists of three sections.

Theoretical foundations of financial management of the insurance company are study. Condition formation and use of financial resources Private Joint Stock Company "IC" Illichivsk" diagnosed. Ways of improving the financial management of the insurance company are proposed.

Keywords: insurance, insurance company, insurance reserves, insurers, financial resources.

ЗМІСТ

ВСТУП	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РЕСУРСАМИ СТРАХОВОЇ КОМПАНІЇ	6
1.1. Економічна сутність фінансів страхової компанії	11
1.2. Страхові резерви як об'єкт управління страховика.....	16
1.3. Механізм управління вартістю капіталу страхової компанії	16
РОЗДІЛ 2. ДІАГНОСТИКА СТАНУ ФОРМУВАННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ ПрАТ «СК «ІЛЛІЧІВСЬКЕ»	25
2.1. Характеристика страхової компанії ПрАТ «СК «Іллічівське».....	25
2.2. Основні тенденції руху фінансових ресурсів ПрАТ «СК «Іллічівське».....	32
2.3. Аналіз майна страхової компанії ПрАТ «СК «Іллічівське».....	42
РОЗДІЛ 3. ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РЕСУРСАМИ СТРАХОВОЇ КОМПАНІЇ	51
3.1. Зарубіжний досвід формування фінансових ресурсів страхових компаній та можливості його запровадження в Україні.....	51
3.2. Напрямки удосконалення формування фінансових резервів страхової компанії.....	60
ВИСНОВКИ	67
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	72
ДОДАТКИ А	77
ДОДАТКИ Б	82

ВСТУП

Найбільш конкурентоспроможними та динамічними небанківськими фінансово-кредитними установами, здатними акумулювати грошові кошти суб'єктів підприємницької діяльності та домогосподарств, а також трансформувати їх в інвестиційний капітал, є страхові компанії. Діяльність страхових компаній, з одного боку, дозволяє підвищити рентабельність страхового бізнесу, отримати конкурентні переваги на ринку, зберегти активи від інфляційного знецінення, а з іншого – прискорити обіг надлишкового капіталу та перерозподілити ресурси між об'єктами фінансового і реального секторів економіки.

Ситуація, що нині склалася в державі, посилює можливість настання подій із негативними наслідками, а відтак коло ризиків зростає. В умовах економічної нестабільності та негативних наслідків економічної кризи фінансова надійність страхових компаній знижується, чим обумовлюється спадна тенденція їх кількості. Починаючи з 2013 року, їх кількість неуклінно знижується. В порівнянні із зазначеним періодом на кінець 2015 року кількість страхових компаній зменшилася на 46 одиниць. Тому викликає необхідність у пошуку дієвих механізмів управління фінансовими ресурсами страхових компаній.

Проблематику сутності та видів ресурсів страхових компаній розглядали у своїх працях чимало дослідників. Серед них потрібно відзначити роботи Т. Бабко, В. Бігдаша, Н. Внукової, О. Вовчак, Г. Вознюк, А. Загороднього, І. Іванюка, А. Клімова, О. Кнейслер, Д. Маруженка, В. Марцина, М. Мних, О. Мурашко, С. Науменкової, С. Осадця, Ю. Петрова, Н. Ткаченко, О. Шевчук, Л. Шірінян, Я. Шумелди та інших.

Метою випускної роботи є розвиток теоретичного підґрунтя та розробка пропозицій щодо вдосконалення механізму управління фінансовими ресурсами страхових компаній.

Поставлена мета зумовила вирішення таких завдань:

- розкрити економічної сутності фінансів страхової компанії;
- обґрунтувати страхові резерви як об'єкту управління;

- дослідити механізм управління вартістю капіталу страхової компанії;
- визначити характерні риси страхової компанії ПрАТ «СК «Іллічівське»;
- виявити основані тенденції руху фінансових ресурсів ПрАТ«СК «Іллічівське»;
- проаналізувати майно страхової компанії «СК «Іллічівське»;
- дослідити зарубіжний досвід формування фінансових ресурсів страхових компаній та можливості його запровадження в Україні;
- визначити напрямки удосконалення формування фінансових резервів страхової компанії.

Об'єктом дослідження є процес управління фінансовими ресурсами страхової компанії.

Предметом дослідження є фінансові відносини з приводу формуванню, розподілу та використання фінансових ресурсів страхової компанії.

У процесі дослідження застосовувалися наступні методи наукового пізнання: загальнонаукові: аналіз, синтез, групування у ході розкриття теоретичних основ формування та використання фінансових ресурсів страхової компанії; порівняльний, статистичний і графічний аналізи – при дослідженні особливостей діяльності страхової компанії;

Інформаційну базу дослідження склали закони України; укази Президента України; нормативні акти Кабінету Міністрів України; офіційні дані Національного банку України, Національної комісії, з цінних паперів та фондового ринку; наукові публікації, аналітичні огляди та звітні дані страхової компанії «СК Іллічівське».

Структура роботи. Робота складається з вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків.

ВИСНОВКИ

Результатом дослідження є вирішення наукової проблеми, що виявляється у розвитку теоретичного підґрунтя та розробці пропозицій щодо вдосконалення механізму управління фінансовими ресурсами страхових компаній.

Це дозволило сформулювати низку висновків теоретичного та науково-практичного характеру, які відображають вирішення завдань роботи відповідно до поставленої мети.

Дослідження теоретичних основ управління фінансовими ресурсами страхової компанії дозволило дійти висновку, що фінансові ресурси страхової організації – це сукупність тимчасово вільних коштів, що знаходяться в обігу страхової компанії та використовуються для здійснення страхової, інвестиційної, фінансової діяльності. Економічний зміст та призначення фінансових ресурсів визначають особливості інвестування.

Джерелами фінансових ресурсів є власний капітал, залучений та позиковий капітал. Власні фінансові ресурси є чинником фінансової стійкості страхової компанії. Їх обсяг повинен бути достатнім для повного і своєчасного виконання страхових зобов'язань. У свою чергу рівень достатності встановлюється зовнішніми і внутрішніми вимогами до платоспроможності страхової компанії. Величина власного капіталу залежить від вимог держави і потреб страхової компанії. Вона повинна бути достатньою для гарантії фінансової безпеки, тому її необхідно планувати і контролювати.

В умовах економічного спаду в Україні підвищення обсягу власного капіталу відбувається в результаті дооцінки активів, що є негативним явищем, яке свідчить про штучне нарощування власного капіталу з метою завищення рівня платоспроможності. Особливостями практики управління формуванням капіталу страхових компаній в Україні є недостатнє використання страховиками всіх можливих методів і інструментів поповнення й оптимізації капіталу, що не може забезпечити достатність їх капіталу та позбавляє можливостей підвищувати рентабельність інвестицій, ринкову вартість акцій та знижувати витрати на залучення.

Найбільш оптимальною стратегією формування фінансових ресурсів страхової компанії є доповнення сформованих резервів грошовим покриттям за рахунок статутного капіталу. Однак при цьому необхідно чітко знати, скільки статутного капіталу можуть інвестувати в страхову організацію засновники, щоб зрештою не прийшлося вдаватися до перших двох стратегій або взагалі не позбутися ліцензії на страхову діяльність.

Аналіз власного капіталу ПрАТ «СК «Іллічівське», показав, що статутний капітал – сума вкладників с страхової компанії ПрАТ «СК «Іллічівське» в його активах за номінальною вартістю згідно із засновницькими документами був незмінним на протязі трьох років. Іншого додаткового капіталу, який вкладений учасниками товариства або одержаний у процесі господарської діяльності страхової компанії внаслідок до оцінки активів у 2014 та 2015 роках зовсім немає. Резервний капітал з кожним роком збільшувався.

Нерозподілений прибуток (непокритий збиток) є складовою частиною власного капіталу, що залишається у страхової компанії після виплати доходів власникам та формування резервного капіталу і він у 2015 році зменшився на 8896 тис.грн.

Аналізуючи залучений та позиковий капітал страхової компанії, ми можемо побачити зменшення інших поточних зобов'язань у 2015 році, і це може вплинути на активи ,які виникають у ході нормального операційного циклу.Виходячи з аналізу кредиторської заборгованості ПрАТ «СК «Іллічівське» можна побачити, що показники які показані в цій таблиці: -кредиторська заборгованість.

Поточні зобов'язання за рахунками: - з одержаних авансів; -з бюджетом, з кожним роком зростають і це позитивний показник для страхової компанії ПрАТ «СК «Іллічівське».

Аналіз фінансової діяльності страхової компанії ПрАТ «СК «Іллічівське» показав, що основними проблемами в діяльності Товариства є відсутність послідовної і чіткої державної політики щодо розвитку страхування, наявність недобросовісної конкуренції, низька довіра суспільства до страхових компаній.

До зовнішніх загроз можна віднести такі:

- низькі темпи ринкової трансформації та реструктуризації реального сектора економіки;
- слабкий і недостатньо прозорий фінансовий стан значної частини суб'єктів господарювання, низька платіжна дисципліна;
- прояви адміністративного впливу з боку органів державної влади на діяльність окремих страховиків та їх об'єднань;
- недоліки податкового законодавства;
- проблеми захисту прав кредиторів, включаючи недоліки правозастосування.

Внутрішні загрози:

- недостатній рівень капіталізації страхових компаній;
- відсутність у страховиків ефективних механізмів та інструментів управління ризиками, планування та стратегії розвитку;
- низька рентабельність страховиків в силу низької якості активів, висока питома вага неприбуткових активів у загальних активах страховиків і не виправдано висока вартість ведення бізнесу;
- низький рівень страхового менеджменту і корпоративного управління;
- недостатня ефективність страхового нагляду, зокрема в частині нагляду на основі оцінки ризиків страхової діяльності.

Незважаючи на зовнішні та внутрішні загрози діяльність Товариства характеризується стабільністю та нарощуванням оборотів.

Істотними факторами, що можуть вплинути на діяльність Товариства в майбутньому, може бути погіршення економічної та політичної ситуації в Україні, нестабільність податкового законодавства.

В українській практиці управління фінансовими ресурсами страхових компаній не створено системного інструментарію формування та оптимізації структури капіталу. Відсутність відповідних методик та недосконалість законодавчої бази не дають змогу страховим компаніям оцінити результати

прийняття управлінських рішень з метою вироблення певних підходів та комплексу заходів з управління достатністю капіталу.

У діючій системі державного регулювання немає стимулів до виявлення і використання страховими компаніями нових джерел нарощення капіталу, підвищення ефективності управління фінансовими ресурсами через застосування сучасних методів та інструментів управління ним. Необхідність переосмислення ролі капіталу страхових компаній як основи їх фінансової стійкості в умовах економічної нестабільності актуалізує питання, пов'язані з обґрунтуванням напрямів удосконалення управління достатністю капіталу страхових компаній.

Удосконалення управління фінансовими ресурсами страхових компаній в умовах економічної нестабільності необхідно реалізувати через комплекс взаємопов'язаних заходів, спрямованих на ефективне забезпечення формування та використання капіталу, а саме:

- удосконалення формування капіталу страхових компаній з метою забезпечення його достатності на основі розроблення методичного підходу до вибору пріоритетних джерел та методів формування капіталу;
- використання в практичній діяльності страхових компаній комплексу показників, що характеризують ефективність формування страхових резервів та дають змогу приймати обґрунтовані рішення щодо складу методів управління достатністю капіталу страховиків;
- розроблення і впровадження у діяльність страховиків підходу до оптимізації структури активів страхової компанії з метою зменшення витрат на залучення додаткових фінансових ресурсів;
- удосконалення нормативно-правової бази та державного нагляду за страховою діяльністю щодо запровадження нових стандартів управління достатністю капіталу страхових компаній;
- сприяння консолідації капіталу страхових компаній шляхом нормативного врегулювання процедури злиття та поглинання страхових компаній, зокрема процесу передачі страхового портфеля від одного страховика до іншого;

- консолідація зусиль щодо запровадження всебічного обміну інформацією та технологіями з управління фінансовими ресурсами, підвищення прозорості страхового ринку України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Александрова М.М. Страхування: Навчально-методичний посібник / М.М. Александрова – К.: ЦУЛ, 2002 – 208с.
2. Александров А. А. Страхование. / А.А. Александров — М.: Приор, 2002. — 186 с.
3. Архипов А.П. О формировании й управлении капиталом страховой компании / А.П. Архипов // Финансы. — 2004. — № 11. — С. 34 — 39.
4. Базилевич В.Д. Страховий ринок України / В.Д. Базилевич. - К.: Товариство«Знання», КОО.- 2008. - 374 с.
5. Бандурка О.М. Фінансова діяльність підприємства: Підручник / О.М. Бандурка, М.Я. Коробов, П.І. Орлов та ін. — К.: Либідь, 1998. — 312 с
6. Бедь В. В. Фінанси: Навч.-метод. посібник для самост. вивчення дисципліни / В. В. Бедь, Ю. М. Когут.— К. : МАУП, 2004. — 168с.
7. Бирман Л. Экономика фирмы. Учебное пособие / Л. А. Бирман. — М. : Межд. ун-т бизн. и управлю., 2001. — 304с.
8. Белгородцева М.О Страхові резерви: економічна та облікова категорія та визначення їхнього впливу на фінансові результати страхових компаній / М.О. Белгородцева. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://trade.donnueet.dn.ua/download/2012/34/Belgorod.pdf>
9. Бойко А. О. Теоретичні основи та практичний досвід забезпечення фінансової стійкості страхової компанії [Електронний ресурс] / А. О. Бойко // «Економічні науки». – 2010. – №7. – Режим доступу: www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/en_oif/2010_7_4/4.pdf
10. Василенко Л. І. Фінанси: Навч. посібник / Л.І. Василенко, А. В. Василенко К. : КНУ, 2004. — 200с.
11. Василик О.Д. Державні фінанси України: Навч. Посібник / О.Д. Василик — К.: Вища Ішс., 1997. -383с.
12. Гаманкова О.О. Фінанси страхових організацій: Навч. посіб. [Текст] / О.О. Гаманкова – К.: КНЕУ, 2007. – 328 с.

13. Гаманкова О. Капіталізація страхового ринку України як прояв процесів глобалізації / О. Гаманкова. – [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.soskin.info/ea.php?pokazold=20060509&n=5-6&y=2006>. – 01.09.2011.
14. Гончаров А. Б. Фінансовий менеджмент: Навч. посібник / А.Б. Гончаров — Х. : ВД «ІНЖЕК», 2004. — 238с.
15. Горбач Л.М. Страхова справа: Навчальний посібник-К.: Кондор,2003.-252с.
16. Добош Н. Оцінка фінансової стійкості страховика / Н. Добош // Формування ринкової економіки в Україні. – 2009. – №19. – С. 207 – 212.
17. Єрмошенко А. М. Нова політика у сфері платоспроможності страхових компаній Європейського співтовариства / А. М. Єрмошенко, В. В. Поплавська // Фінанси України. – 2007. – №11. – С. 103–109.
18. Закон України «Про страхування» від 07.03.1996 р. № 85/96-ВР зі змінами та доповненнями. – [Електронний ресурс]. Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi>
19. Заруба О.Д. Страхова справа: підручник / О.Д. Заруба – К.: Товариство “Знання”, КОО, 2002. — 321 с.
20. Зятковський І. В. Фінанси підприємств: Навч. посіб. для студ. екон. спец. вищ. навч. закл. / І.В. Зятковський — К. : Кондор, 2003. — 364с.
21. Іванюк І.С. Теоретичні підходи до визначення категорії "фінансова стійкість страхової компанії" / І. С. Іванюк, Д. С. Маруженко // Фінанси України. - 2006. - №11. - С. 77-89.
22. Ізмайлова К.В. Фінансовий аналіз: Навч. носіб./ К.В. Ізмайлова - К.: МАУП, 2001. С 40-42.
23. Карплюк Ю.М. Теорія та практика фінансової стійкості страховика. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://naub.oa.edu.ua/>
24. Кондратенко Діана Володимирівна. Організаційно-економічний механізм регулювання страхової діяльності в Україні : дис. канд. екон. наук: 08.02.03 / Харківський держ. технічний ун-т будівництва та архітектури. — Х., 2006. 180 с.

25. Лахтіонова Л. А. Фінансовий аналіз суб'єктів господарювання: Монографія. – / Л. А. Лахтіонова К.: КНЕУ, 2001.- 387 с.
26. Опарін В. Фінансові ресурси: проблеми визначення та розміщення / В.Опарін // Вісник Національного банку України.- 2000,- №5. - С 26-31.
27. Осадець С.С. Страхування / С.С. Осадець — К.: КНЕУ, 2002.—528с
28. Ліга страхових організацій України: офіційний сайт. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.uainsur.com>
29. Плиса В. Й. Управління фінансовою стійкістю страховика / В.Й. Плиса // Фінанси України. – 2001. – № 9. – С. 136–143.
30. Поддєрьогін А. М. та ін. Фінанси підприємств: Підручник / А. М. Поддєрьогін Київський національний економічний ун-т / Анатолій Микитович Поддєрьогін (ред.). — 5-те вид., перероб. та доп. — К. : КНЕУ, 2004. — 546с.
31. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження напрямів інвестування галузей економіки за рахунок коштів страхових резервів» від 17.08.2002 р.№ 1211. – [Електронний ресурс]. Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=1211-2002-%EF>.
32. Про затвердження Порядку складання звітних даних страховиків : [розпорядження Держфінпослуг України від 03.02.2004 № 39]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0517-04>.
33. Про затвердження рекомендацій щодо аналізу діяльності страховиків : [розпорядження Держфінпослуг України від 17.03.2005 № 3755]. – Режим доступу : <http://zakon.nau.ua/doc/?code=v3755486-05>.
34. Податковий кодекс України. Верховна Рада України. Закон України від 02.12.2010р. №2755-VI [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.
35. Рудюк Л. В. Фінанси: Навч. посібник для дистанційного навчання / Л.В. Рудюк Відкритий міжнародний ун-т розвитку людини «Україна» / Л.Ф. Романенко (ред.). — К. : Університет «Україна», 2004. — 120с.
36. Савицкая Г.П. Анализ хозяйственной деятельности предприятия / Г.П. Савицкая. — Минск: ООО «Новое знание», 2001. — 668 с.

37. Світлична О.С. Управління фінансами страхових організацій: Навч. пос./ О.С. Світлична, Н.М. Сташкевич.- Одеса: Атлант, 2015 – 238 с.
38. Сильницький А.С. Роль страхових організацій на фондовому ринку / А.С. Сильницький // Фінанси , № 1 , 2002 .,стр.65.
39. Симонова М. Макроекономічний підхід до страхової діяльності / А.С. Сильницький, О.О. Кукушин // Страхова справа , 2001. , №5 , стор . 10 .
40. Сисоєва Л. В. Аналіз фінансових ресурсів та достатності власного капіталу, як рівень фінансової надійності страховика / Л. В. Сисоєва // Економічний простір. – 2010. – №43. – С. 301-312.
41. Слав'юк Р. А. Фінанси підприємств: Навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / Р.А. Слав'юк — .вид., перероб. і доп. — К. : Центр навчальної літератури, 2004. — 460с.
42. Суєтин Д. Стан страхового ринку / Д. Суєтин // Економіка і життя , № 11 , березень 2002
43. Супрун А.А. Організація фінансового менеджменту страхових компаній в умовах економічної нестабільності /А.А. Супрун // Фінанси. Облік і аудит. – 2010. - №16. – С.152.
44. Страхування : принципи і практика . Упоряд . Д. Бланд . М. 1998 .,стр.9
45. М. Ю. Сакун, Підходи до оцінки вартості страхової компанії / М.Ю. Сакун [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/>
46. Філімоненков О. С. Фінанси підприємств: Навч. посіб. / О. С. Філімоненков Міжрегіональна академія управління персоналом. — К. : МАУП, 2003. — 288с.
47. Фінансова звітність страхової компанії ПрАТ«СК «Іллічівське», [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.illichivska.com.ua/?view=fin_stat
48. Фінанси підприємств: Навч. посібник / В.В. Вудвуд — Чернівці : Прут, 2004. — 184с.

49. Фінансовий менеджмент: Підручник / Київський національний економічний ун-т / [А.М. Поддєрьогін, М.Д. Білик, Л.Д. Буряк та ін.]; кер. кол. авт. і наук. ред. А.М. Поддєрьогін.- К.: КНЕУ, 2005. - 535 с.
50. Финансовый менеджмент: Учебник для студ. вузов, обуч. по экон. спец. / [Г.Б. Поляк, И.А. Акодис, Т.А. Краева та ін.]; за ред. Г.Б. Поляка. - М.: Финансы, 1997. - 518 с.
51. Фінанси : навч. посіб. / За ред . В.М. Родіонової . - М .: Фінанси і статистика , 1995. - 432 с.
52. Фінанси підприємств: Навч. посіб. для студ. экон. спец. всіх форм навч. / [М.М. Александрова, Н.Г. Виговська, Г.Г. Кірейцев та ін.]; за ред. Г.Г. Кірейцева. - 2-е вид., перероб. та доп. - К.: ЦУЛ, 2002. - 268 с.
53. Шевчук О. Оцінка фінансового стану та ефективності діяльності страхових компаній України // Регіональна економіка. – 2005. – № 11. – С. 137–142.
54. Шелудько В.М. Фінансовий менеджмент: Підручник. – К.: Знання, 2006. – 439 с. – (Вища освіта ХХІ століття).
55. Шеремет А.Д. Методика фінансового аналізу: Учебное пособие / А.Д. Шеремет. – 3-е изд., перераб. и доп. – М.: ИНФРА-М, 2001 – 536 с.
56. Шірінян Л. В. Фінансова стійкість страхових компаній та шляхи її забезпечення : дис. кандидата економ. наук : 08.00.08 / Шірінян Лада Василівна. – Харків, 2007. – 232 с.
57. Шумелда Я. П. Страхування : навч. посіб. / Я. П. Шумелда. – 2-ге вид., розшир. – К. : Між нар. агенція «Бізон», 2007. – 384 с.
58. Янов В. Цілі та принципи регулювання інвестиційної діяльності страхових компаній . // Страхова справа , 2001. , №5 ,стр.156.
59. Янова Ю. Фінансовий механізм соціального страхування . // Страхова справа , 2001 № 10.
60. Damodaran A. Damodaran on Valuation. – New York: John Wiley & Sons, 2006. – 757 p.